

Parchu a chefnogi llais a hawliau plant

Mae'r papur briffio yma ar gyfer ymarferwyr blynyddoedd cynnar i ystyried rhai o'r erthyglau'r Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP). Mae'n bwysig bod ymarferwyr yn adnabod hawliau plant wrth weithio gyda phlant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol a'i theuluoedd.

(Ffynhonnell: Deposit Photos, 2015)

Beth yw Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)?

Dechreuodd CCUHP yn 1989, i nodi hawliau plant a sut y dylai llywodraethau gydweithio i sicrhau eu bod ar gael i bob plentyn, mae hyn yn cynnwys 54 erthygl. Mae'n gytundeb rhyngwladol sy'n gyfreithiol sy'n nodi hawliau sifil, gwleidyddol, economaidd, cymdeithasol a diwylliannol pob plentyn, does dim ots am ei chrefydd, hil neu alluoedd. Ers 1989, mae 196 o wledydd wedi arwyddo i'r CCUHP, mae dim ond un wlad sydd dim wedi arwyddo, sef America (Save the Children, dim dyddiad). Mae'r llywodraethau sydd wedi arwyddo i'r confensiwn yn cwrdd pob 5 blynedd i adrodd a chreu hawliau plentyn, i wneud gwahaniaeth i ofal y plentyn yn ei gwald (Comisiynydd Plant Cymru, dim dyddiad). Mae erthyglau 1 i 42 yn nodi sut dylai plant cael eu trin, ac mae 43 - 54 yn nodi sut dylai oedolion a llywodraethau weithio gyda'i gilydd er mwyn gwneud yn siŵr bod pob plentyn hawl i'w hawliau (Llywodraeth Cymru, 2015).

Erthygl 3 – Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant bob amser wneud yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Dywed Child Rights (2010) bod erthygl 3 yn cyfeirio at weithred gan sefydliadau lles cymdeithasol, cyhoeddus neu breifat, llysoedd barn, awdurdodau gweinyddol neu gyrdd deddfwriaethol. Mae'n hanfodol i sefydliadau i wneud yr hyn sy'n orau i blant wrth ystyried hawliau a diddordebau'r plant neu byddant yn cael i effeithio gan eu penderfyniadau a'i gweithredoedd. Mae buddion gorau plentyn yn canolbwyntio ar les y plentyn. Mae llawer o wahanol bethau sydd yn gallu effeithio lles plentyn, er enghraifft, oedran, presenoldeb neu absenoldeb rhieni a phrofiadau ac amgylchedd y plentyn (UNHRC, 2008).

O fewn lleoliadau gofal plant mae amddiffyn plant yn un o'r prif nodweddion i ymarferwyr. Er mwyn lles y plentyn, mae angen helpu'r plentyn a'i theulu os mae yna unrhyw bryderon gyda'r ymarferwyr am y plentyn. Yn Sir Gaerfyrddin, mae yna wasanaeth Tîm o Amgylch Y Teulu (TAT) sydd yn helpu teuluoedd i gael y cymorth gorau posib. Mae TAT yn gallu helpu a chefnogi gyda llawer o drafferthion, er enghraifft, pryderon ysgol ac addysg, ymddygiad, iechyd neu dai (Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Sir Gaerfyrddin, dim dyddiad).

Dechreuodd Llywodraeth Cymru rhaglen o'r enw Dechrau Deg, sydd ar gyfer teuluoedd â phlant o dan oedran 4 mlwydd oed sydd yn ardaloedd y mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Mae Dechrau Deg yn cefnogi plant a'i theuluoedd i gael y canlyniadau gorau posibl. Mae yna elfennau craidd o'r rhaglen yma sydd yn rhoi canlyniadau positif i deuluoedd a'r plant. Mae'r rhaglen yn rhoi gofal rhan amser i blant 2 - 3 mlwydd oed am ddim, gwasanaeth ymweliad iechyd gwell, mynediad i gymorth magu plant a lleferydd ac iaith a chyfathrebu (Llywodraeth Cymru, 2017). Yn Sir Gaerfyrddin, mae plant yn cael 12.5 o oriau phob wythnos am 42 wythnos y flwyddyn yn lleoliadau fel Meithrinfa Dydd, Canolfannau teulu, Grwpiau Chwarae a Chylchoedd Meithrin. Pwrpas y rhaglen yma yw annog plant i gael profiadau, datblygu ei iaith a sgiliau cymdeithasol er mwyn mynd i'r ysgol (Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Sir Gaerfyrddin, dim dyddiad).

Erthygl 12 – Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.

Yn ôl Llywodraeth Cymru (2019), ers 2014 mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi arian i 'Cymru Ifanc' i greu llwyfan i blant a phobl ifanc i siarad gydag eraill fel bod y Llywodraeth ac eraill yn gallu clywyd lleisiau plant. Mae gwasanaeth yma yn canolbwyntio ar leisiau a barnau plant a phobl ifanc er mwyn datblygu a chreu deddfwriaethau, pholisïau a rhaglenni o fewn Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi helpu gwasanaeth 'Meic.' Mae 'Meic' yn llinell gymorth i blant a phobl ifanc yng Nghymru. Mae'r gwasanaeth yna i wrando a chynnig gwybodaeth a chynghor i newid bywydau.

Mae dull Reggio Emilia yn canolbwyntio ar addysg sydd yn cael i arwain gan blant. Mae'n cynnwys plant fel addysgwyr i adlewyrchu o brofiadau dysgu'r plentyn. Mae Reggio Emilia yn adeiladu perthnasau rhwng y plant ar oedolion ac yn gwerthfawrogi ymglymiad o rieni yn dysgu'r plant. Mae ymarferwyr yn gwerthfawrogi'r plant fel unigolion ac yn darparu amgylchedd effeithiol a deall ffordd wahanol am fel mae plant yn dysgu a datblygu (Thornton a Brunton, 2014).

Erthygl 28 – Eich hawl i ddysgu a mynd i'r ysgol.

Yng Nghymru, Estyn yw'r arolygiaeth addysg a hyfforddiant mewn ysgolion trwy gydol Cymru. Nod Estyn yw sicrhau bod pob plentyn yng Nghymru yn cael ansawdd dda o addysg a hyfforddiant i wella canlyniadau pob dysgwyr. Mae Estyn hefyd yn cefnogi darparwyr addysg a hyfforddiant drwy gyngor ac arolygiaeth i ddatblygu diwylliant hunan-wella ac addysg (Estyn, 2020). Yn ôl Llywodraeth Cymru (2018), mae arolygu yn digwydd pob 6 mlynedd, mae Estyn yn dweud wrth yr ysgol 20 dydd cyn ei ymweliad. Mae Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) hefyd yn gweithio gyda sefydliadau gofal plant yng Nghymru. Pwrpas ACG yw cofrestru, arolygu a chymryd camau i wella ansawdd a diogelwch gwasanaethau er lles pobl Cymru. Mae'r gwasanaeth yma yn sicrhau bod pobl yn graidd popeth a wnawn ac yn ymgeisio i fod; gofalgarg, teg, cyfanrwydd, proffesiynol a pharchu (Arolygiaeth Gofal Cymru, dim dyddiad).

Mae'r Ddeddf Addysg 1996 yn rhoi dyletswydd hanfodol i bob rhiant i anfon ei phlentyn i'r ysgol i dderbyn addysg effeithiol llawn amser. Mae'r addysg yn cymwys i'w oedran, gallu, ymddygiad ac unrhyw anghenion addysgol ychwanegol sydd ganddyn (Legislation.gov.uk 1996).

Erthygl 31 - Mae gan blant yr hawl i ymlacio a chwarae ac ymuno mewn ystod eang o weithgareddau

Yn ôl Chwarae Cymru (2020) mae chwarae yn bwysig i iechyd a lles corfforol, meddyliol, cymdeithasol ac emosiynol plant. Mae chwarae yn gwneud i blant i wneud pethau maen nhw'n angen gwneud yn amser ei hunain, sydd cynnwys, heriau, hwyl, ansicrwydd a hyblygrwydd. Dywed Llywodraeth Cymru (2014) mae'r hawl i chwarae yn un o'r nodau craidd Llywodraeth Cymru i Blant. Cred Llywodraeth Cymru bod chwarae effeithiol i bob plentyn yn gallu helpu tuag effeithiau negyddol o dlodi ar fywydau plant a help i wneud gwahaniaeth yn ei fywydau. Mae chwarae hefyd yn gallu lleihau gwahaniaethau rhwng galluoedd teuluoedd, er enghraifft, gallu fforddio amser hamdden neu'r rhieni sydd dim yn gallu fforddio. Mae hyn yn sicrhau bod pob plentyn yn hafal, ac yn cael yr un profiadau. Yng Nghymru, mae'r cyfnod sylfaen yn cael i strwythuredig o amgylch chwarae. Yn ôl Fframwaith y Cyfnod Sylfaen (Llywodraeth Cymru, 2015), mae plant yn chwarae gyda syniadau, arbrofi, cymryd risgiau, datrys problemau ac yn gweithio o fewn grwpiau bach ac yn unigol. Mae dysgu trwy chwarae yn hybu dealltwriaeth o'u hunain a'r byd maent yn byw ynddo.

Mae Chwaraeon Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru i wneud Cymru yng ngwlad iachus a fwy actif. Nod Chwaraeon Cymru yw sicrhau bod pobl ifanc yn cael dechrau da mewn bywyd, a symud ymlaen i fwynhau chwaraeon yn y dyfodol (Chwaraeon Cymru, dim dyddiad).

Rhestr Cyfeirnod Papur Briffio

Arolygiaeth Gofal Cymru (dim dyddiad) *What we do*. Ar gael o:

<https://careinspectorate.wales/about-us/what-we-do> (Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Comisiynydd Plant Cymru (dim dyddiad) *UNCRC Reporting*. Ar gael o:

<https://www.childcomwales.org.uk/uncrc-childrens-rights/uncrc-reporting/> (Darllenwyd 28^{fed} o Ebrill 2021)

Childs Rights (2010) *The Best Interests of the Child*. Ar gael o:

https://www.childsrights.org/documents/publications/wr/wr_best-interest-child2009.pdf
(Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Chwarae Cymru (2020) *Gweithdy hawl i chwarae*. Ar gael o:

<https://www.chwaraecymru.org.uk/login/uploaded/documents/Schools/Gweithdy%20hawl%20i%20chwarae%202020.pdf> (Darllenwyd 3^{ydd} o Fai 2021)

Chwaraeon Cymru (dim dyddiad) *Amdan Chwaraeon Cymru*. Ar gael o:

<https://www.chwaraeon.cymru/beth-yw-chwaraeon-cymru/> (Darllenwyd 5^{ed} o Fai 2021)

Estyn (2020) *About us*. Ar gael o: <https://www.estyn.gov.wales/about-us> (Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Sir Gaerfyrddin (dim dyddiad) *Childcare Service*. Ar

gael o: <https://fis.carmarthenshire.gov.wales/flying-start/flying-start-childcare-service/>
(Darllenwyd 2^{ail} o Fai 2021)

Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Sir Gaerfyrddin (dim dyddiad) *Team Around the*

Family. Ar gael o: <https://fis.carmarthenshire.gov.wales/team-around-family/> (Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Legislation.gov.uk (1966) *Education Act 1996*. Ar gael o:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/56/contents> (Darllenwyd 3^{ydd} o Fai 2021)

Llywodraeth Cymru (2014) *Cymru – gwlad lle mae cyfle i chwarae*. Ar gael o:

<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-07/cymru-gwlad-lle-mae-cyfle-i-chwarae.pdf> (Darllenwyd 5^{ed} o Fai 2021)

Llywodraeth Cymru (2015) *Crynodeb o Confensiwn y cenhedloedd unedig ar hawilau'r*

plentyn. Ar gael o: https://llyw.cymru/sites/default/files/inline-documents/2019-09/Confensiwn%20y%20Cenhedloedd%20Unedig%20ar%20hawliaur%20plentyn_1.pdf
(Darllenwyd 29^{fed} o Ebrill 2021)

Llywodraeth Cymru (2015) *Fframwaith y Cyfnod Sylfaen*. Ar gael o:

<https://hwb.gov.wales/api/storage/4f222e31-85c2-407b-9760-5ed8bd0b9e48/fframwaith-y-cyfnod-sylfaen.pdf> (Darllenwyd 5^{ed} o Fai 2021)

Llywodraeth Cymru (2017) *Flying Start – Annex Parenting Support Guidance*. Ar gael o:

<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-07/flying-start-parenting-support-guidance.pdf> (Darllenwyd 2^{ail} o Fai 2021)

Llywodraeth Cymru (2018) *Estyn Inspections*. Ar gael o:
<https://gov.wales/sites/default/files/consultations/2018-01/130206proposed-changes-estyn-inspection-regulations-youth-friendly-en.pdf#:~:text=Schoools%20are%20inspected%20every%206%20years.%20This%20means,would%20mean%20moving%20other%20schools%20to%20another%20time> (Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Llywodraeth Cymru (2019) *Rhaglen Plant a Phobl Ifanc*. Ar gael o:
<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-06/saith-nod-craidd-ar-gyfer-plant-a-phobl-ifanc.pdf> (Darllenwyd 3^{ydd} o Fai 2021)

Meic (dim dyddiad) *Amdanom Ni*. Ar gael o: <https://www.meiccymru.org/cym/am/>
(Darllenwyd 3^{ydd} o Fai 2021)

Save the Children (dim dyddiad) *UN convention on the rights of the child (UNCRC) an international agreement for child rights*. Ar gael o: <https://www.savethechildren.org.uk/what-we-do/childrens-rights/united-nations-convention-of-the-rights-of-the-child#:~:text=The%20United%20Nations%20Convention%20on%20the%20Rights%20of,or%20abilities.%20What%20is%20contained%20in%20the%20UNCRC%3F> (Darllenwyd 26^{ed} o Ebrill 2021)

Thornton, L. and Brunton, P., 2014. *Bringing the Reggio approach to your early years practice*. Routledge. (Darllenwyd 3^{ydd} o Fai 2021)

UNHCR (2008) *UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*. Ar gael o: <https://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf> (Darllenwyd 30^{ain} o Ebrill 2021)

Rhestr Cyfeirnoddi Cyflwyniad

Bruce, B. and Hansson, K., 2011. Promoting peer interaction. *Autism Spectrum Disorders- From Genes to Environment*, 23, pp.313-328. (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Comisiynydd Plant Cymru (dim dyddiad) CCUHP. Ar gael o: [CCUHP - Children's Commissioner for Wales \(complantcymru.org.uk\)](http://CCUHP - Children's Commissioner for Wales (complantcymru.org.uk)) (Darllenwyd 10^{fed} o Fai 2021)

Early Years Wales (dim dyddiad) *Foundation Pedagogy*. Ar gael o: https://www.earlyyears.wales/sites/www.earlyyears.wales/files/fpp-1-eng_1.pdf (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Estyn (2020) *Polisi Mynediad at Wybodaeth*. Ar gael o: https://www.estyn.llyw.cymru/system/files/2020-07/Estyn%2527s%2520Access%2520to%2520Information%2520Policy_cy_0.pdf (Darllenwyd 14^{ed} o Fai 2021)

Gov (2018) *Data Protection*. Ar gael o: <https://www.gov.uk/data-protection> (Darllenwyd 14^{ed} o Fai 2021)

Llywodraeth Cymru (2018) *Foundation Phase Profile Handbook*. Ar gael o: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-03/foundation-phase-profile-handbook-revised-september-2017.pdf> (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Nutbrown, C., 2011. *Key concepts in early childhood education and care*. Sage. (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Pacey Professional association for childcare and early years (2009 – 2021), *Working in childcare*. Ar gael o: <https://www.pacey.org.uk/working-in-childcare/> (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Pacey Professional association for childcare and early years (2016) *Child observations and learning journeys*. Ar gael o: [https://www.pacey.org.uk/Pacey/media/Website-files/PACEY%20member%20practice%20guides%20\(PDFs\)/PG05-Child-observations-learning-journeys.pdf](https://www.pacey.org.uk/Pacey/media/Website-files/PACEY%20member%20practice%20guides%20(PDFs)/PG05-Child-observations-learning-journeys.pdf) (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

Riddall-Leech, S., 2005. *How to observe children*. Heinemann. (Darllenwyd 7^{fed} o Fai 2021)

UNICEF (2019) *Articles in Action*. Ar gael o: <https://www.unicef.org.uk/rights-respecting-schools/wp-content/uploads/sites/4/2019/06/Articles-in-Action-V2-050619.pdf> (Darllenwyd 10^{fed} o Fai 2021)

Watkins, L. a Williams, E. (2013) *Creu Dosbarth Cyfeillgar at Gyfathrebu*. (Darllenwyd 10^{fed} o Fai 2021)